

MIELENSÄPAHOITTAJA

JORI MÄNTYSALO

Nimitys vapaa-ajattelijaksi ei kerro, mistä on kyse, ja liiton nimen muuttamista on esitetty usein. Yleisin ehdotus taitaa olla *Uskonottomien liitto*, toiset taas haluavat meidän kutsuvan itseämme *humanisteiksi* tai *ateisteiksi*. Itselläni ei ole tähän selvää kantaa puoleen eikä toiseen. Nimihän on jo kerran vaihdettu, aikanaan olimme siviilirekisteriyhdistyksiä.

Jokin aika sitten yllättävässä yhteydessä käännyin taas hiukan nykyisen nimen kannalle: katsoin *Mielensäpahoittaja*-elokuvan.

Mielensäpahoittaja on parodia entiseen jämähtäneestä miehestä, jolle vanha on hyvää ja uusi ei. Aamulla kuuluu juoda kahvia eikä mate-teetä, nainen kuuluu keittiöön eikä auton rattiin. Illalla kuuluu katsoa televisiosta puoli yhdeksän uutiset. Huumeitakin kutsutaan mainiossa elokuvassa lättähattujen huimausaineiksi.

Elokuvan eräs yksityiskohta tuntui virheeltä: Mielensäpahoittaja ei kuulu kirkkoon. Sehän ei sovi kuvaan lainkaan. Parodiassa 50-luvun asenteista olisi pitänyt ehdottomasti kuulua kirkkoon ja kastattaa lapset, toki ilman että uskosta puhutaan tai jumalanpalveluksissa käydään. Todellisuudessakin 80 täyttäneistä suomalaisista

kirkon jäseniä on enemmän kuin neljä viidestä.

Vanhaan jämähtäminen on kuitenkin aina suhteellista. Joku jää 1950-luvulle, toisen ajattelu on 1980-luvulta. Vuonna 2080 tullaan valittamaan, miten jonkun ajatukset ovat niin 2020-lukulaisia. Mielensäpahoittaja ei käyttänyt kännykkää, mutta toki ”tavallista” lankapuhelinta, sitä mistä tuli tavallista vasta sotien jälkeen. Uutiset piti katsoa televisiosta, vaikka radio oli ennen sitä.

Tunnettu vapaa-ajattelijaksi, myös liittomme puheenjohtajana toiminut **Väinö Voipio** määritteli vuonna 1963 näin:

”Vapaa-ajattelijaksi on henkilö, joka luodessaan elämänsä katsomustaan pyrkii pysyvästi tarkistamaan ajattelunsa perusteita antamatta auktoriteettiänsä sanalla käsityksiään, pitämyksiään ja ohjeitaan. Hän pyrkii vapautumaan ennakkoluuloista, jotka kahlehtivat henkeämme ja pitävät silmämme sokeina. Historiallisesti ottaen on vapaa-ajattelijain tehtävänä ollut ja on yhä edelleen erityisesti uskontojen kriittinen tarkastelu, ihmisten uskontosidonnaisuudesta vapauttaminen ja täyden uskonnon- ja ajatuksenvapauden vaatiminen.”

Ei meillä ole kantaa kannabiksen vapauttamiseen, mutta vapaa-ajattelun periaatetta sopii noudattaa myös kun pohtii ”huimausaineita”. Nato-jäsenyyden kannatuksen huima nousu kertoo pari vuotta sitten monen ajatelleen vapaasti puolustuspolitiikasta, samoin tietysti toiseen suuntaan reservistä eroamisen lisääntyminen.

Vapaa-ajattelijaksi on ainakin meitä itseämme haastava sana. Jumalia ei ole, tietenkään ei ole. Mutta ajattelenko vapaasti vai olenko kiinni vanhempien, koulun ja koko yhteiskunnan syöttämissä ajatuksissa? Kuinka vapaasti ihminen edes voi ajatella? Kääntäen, en kai kuvittele koronaa huijaukseksi tai Butšan joukkomurhaa Ukrainan lavastukseksi vain siksi, että väite on vastoin niisanotun valtamedian kertomaa?

Elokuvassa mielensäpahoittaja lopulta huomasi miten esimerkiksi uutisia voi katsoa myös tietokoneen ruudulta. Hän vapaa-ajatteli, näki mikä on oikeasti olennaista ja mikä vanhaan takertumista.

Olkoon nimityksemme mikä tahansa, toivottavasti jatkamme vapaa-ajattelijoina muunkin kuin uskontojen suhteen.

